

Povodom 20. godišnjice Povijesnog društva Križevci

ĐURO ŠKVORC

Varaždinska 34 A
HR-48260 Križevci

Iako s odmakom od dvije godine, nije na odmet podsjetiti se rada križevačkog Povijesnog društva proteklih 20 godina.

Inicijativa za osnivanje Povijesnog društva nastala je 1988. godine. U inicijativnom odboru bili su tadašnji učitelji i profesori osnovnih i srednjih škola Općine Križevci te publicist Rade Milosavljević. Pomoć u osnivanju Društva pružili su i dr. sc. Dragutin Feletar i profesorica Ružica Špoljar iz Koprivnice. Društvo je osnovano krajem 1989. godine, a iste godine učlanjeno je u Savez povijesnih društava Hrvatske. Prva predsjednica Društva bila je križevačka učiteljica povijesti i geografije Katarina Čavlek, a tajnik do odlaska u Srbiju Rade Milosavljević. Godine 1998. Društvo je kao Udruga građana upisano u registar udruga Koprivničko-križevačke županije.

Prve zadaće Društva bile su posjećivanje znanstvenih predavanja, povijesnih izložbi, organiziranje izleta i povećanje članstva.

Među predavanjima održanim u Križevcima u prvih deset godina svakako treba spomenuti predavanja »Zvonimir između mita i stvarnosti«, »Povijest grada Križevaca i Krvavi sabor križevački«, »Vlatko Maček i HSS u novijoj povijesti«, »Hrvatske zastave kroz stoljeća«, »Godina 1848. i Hrvatska«.

Predavači su bili najbolji hrvatski povjesničari. Članovi Društva nazočili su svim izložbama u Križevcima. U prvih deset godina posjetili su i značajne izložbe u Zagrebu, npr. »Grbovi, grbovnice i rodoslovlja«, »Slike Otona Ivekovića«, »Put svile« i »Bidermajer u Hrvatskoj«.

Rad Društva u prvoj dekadi postojanja obilježili su izleti. Teško je nabrojiti sve izlete koje je Društvo organiziralo, ali vrijedno je osvrnuti

se na one koji su članovima ostali u lijepom sjećanju. Riječ je o izletima na Trsat, u Nin, Zadar, Šibenik, Istru, Ravenu i Aquileju, Lepoglavu, Purgu, Štrigovu, Remete, Belec i na otok Krk.

Izlaskom prvog broja »Crisa«, časopisa Povijesnog društva Križevci 1999. godine djelovanje Društva dobilo je novu dimenziju. Članovi, ali i drugi ljubitelji povijesti i starina sada su mogli više saznati o kulturnoj i povijesnoj baštini grada Križevaca i okolice. Prvi članovi uredništva bili su Katarina Čavlek, Terezija Horvat, Ivan Peklić i Tatjana Tkalčec, ujedno i glavna urednica. Da je časopis imao velik odjek i bio dobro primljen u križevačkoj javnosti u drugom broju dokazuju novi autori tekstova i dupli broj stranica. S petim brojem časopis je prerastao u znanstveno-stručni časopis, primarni časopis s uredničkim vijećem od četrnaest uvaženih hrvatskih povijesnih stručnjaka i istim brojem urednika. Od osmog broja glavni urednik časopisa bio je Ivan Peklić. Od sedmog do devetog broja u uredništvu je sudjelovao Zdenko Balog. Časopis je dostupan i na internetskim stranicama Portala znanstvenih časopisa Republike Hrvatske-Hrčak (posljednjih šest brojeva). U prvih deset brojeva časopisa radove je publiciralo 86 autora. Osim u Hrvatskoj, sadržaj časopisa bio je dostupan i ljubiteljima povijesti izvan domovine zahvaljujući prijevodima sažetaka profesorice Željke Kržek-Novosel.

Osim časopisa »Cris«, drugo desetljeće rada Društva ostat će obilježeno i po organizaciji znanstveno-stručnih skupova čiji je cilj bio istražiti i približiti osobe rođene u Križevcima i okolici koje su zadužile hrvatsku znanost i kulturu u prošlosti. Uvod u skupove bio je znanstveni kolokvij održan 12. prosinca 2000. u Gradskoj vijećnici u Križevcima. Kolokvij je posvećen životu i djelu

doktora Karla Horvata, istaknutog profesora povijesnih znanosti i uvaženog teologa, a sudjelovali su predavači s Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Hrvatskog instituta za povijest te domaći članovi. Godine 2002. u Gradskoj vijećnici u Križevcima održan je Međunarodni znanstveni skup pod nazivom »Etnokonfesionalne promjene na području Križevačke županije i Varaždinskog generalata u ranom novom vijeku (cca. 1450-1800.)« u organizaciji Društva i Zavoda za hrvatsku povijest Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Skup je održan u okviru projekta »Triplex Confinium: Hrvatsko višegraničje u euromediterranskom kontekstu«. Predavači su bili istaknuti stručnjaci iz Hrvatske, Austrije i Mađarske te Križevčani. Društvo je 8. listopada sljedeće godine u Domu hrvatskih branitelja na Kalniku organiziralo znanstveno-stručni skup »Kalničko prigorje-kulturno-povijesna i prirodna baština«. Na skupu su bile zastupljene teme s područja povijesti, povijesti umjetnosti, graditeljskog nasljeđa i etnologije. Izlagalo je dvanaest predavača iz Zagreba, Vrbovca, Koprivnice, Varaždinskih Toplica, Beča, Svetog Petra Orehovca i Križevaca. Godine 2005. u sklopu projekta »Triplekx Confinium: Hrvatsko višegraničje u euromediterranskom kontekstu« u Velikom Ravnu i Koprivnici održan je zajednički međunarodni znanstveni skup pod naslovom »Hrvatska 1755. godine društvene i gospodarske promjene između legalnih praksi i nasilja«. Skup je održan u Velikom Ravnu jer je ondje 1755. godine buknuła velika buna. Organizatori skupa u Velikom Ravnu i Koprivnici bili su Zavod za hrvatsku povijest Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, u Velikom Ravnu Povijesno društvo Križevci, a u Koprivnici Povijesno društvo Koprivnica. Predavači su bili iz Zagreba, Koprivnice i Križevaca. Godine 2007. također je održan znanstveni skup. Dana 26. travnja u sklopu obilježavanja Dana grada u suradnji s Otvorenim pučkim učilištem u Križevcima organiziran je znanstveni skup »Križevačko srednjovjekovlje-Žigmundove obljetnice« na kojem su sudjelovali izlagači iz Zagreba i Križevaca. Sljedeće godine u listopadu u suradnji s Gradskom knjižnicom »Franjo Marković« i Pučkim

otvorenim učilištem u Križevcima organiziran je znanstveni skup »Križevci u 19. stoljeću, s naglaskom na Hrvatski narodni i književni preporod u povodu revolucionarnih događanja 1848/49. i 170 godina od osnivanja Ilirske čitaonice«. Većina radova sa skupova objavljena je u sljedećem broju »Crisa«.

I drugo desetljeće članovi Društva bili su aktivni. Putovali su, posjećivali druge gradove i regije, prisustvovali brojnim kazališnim predstavama, glazbenim događanjima, likovnim i muzejskim izložbama. Kronološki ćemo nabrojiti samo one koje su članovima ostale u lijepom sjećanju. Od nekoliko posjećениh izložbi u Križevcima 2000. godine spomenut ćemo izložbu »Kameni gradovi-700 godina poslije« i izložbu slikarskih radova našega člana, profesora Ivana Nemeta. Moramo napomenuti da je Ivan Nemet i ilustrator naslovne stranice svakoga broja časopisa »Cris«. Od izložbi koje su članovi posjetili u Zagrebu izdvajamo izložbu »Historicizam u Hrvatskoj«. U istoj godini Društvo je bilo i na nekoliko izleta. Članovima su najviše u sjećanju ostala mjesta Mohač, Siget i Sisak na kojima su se odigrale sudbonosne bitke koje su odredile tijek hrvatske povijesti. Početkom 2001. godine Društvo je posjetilo četiri kraljevska grada: Stolni Biograd, Budimpeštu, Višegrad i Estergon. Estergon je Križevčanima posebno drag grad jer se u njemu čuvaju relikvije Svetog Marka Križevčanina. Članovima Društva u sjećanju je ostao i posjet Bleiburgu, mjestu poznatom po velikom stradanju hrvatskog naroda 1945. godine od strane partizana. Članovi se rado prisjećaju i izložbe u Hrvatskom povijesnom muzeju u Zagrebu posvećene grofovima Celjskim. Godinu 2002. obilježio je izlet na Brač te izložba u Leobenu u Austriji posvećena Džingis-kanu. Godine 2003. od izložbi u Zagrebu posjetili smo izložbu »Kolomanov put« u Povijesnom muzeju, a bili smo i na trodnevnom izletu na Hvaru. Godinu 2004. Društvo će pamtiti po izložbama »Secesija u Hrvatskoj« postavljenoj u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu i »Hrvatska renesansa« u Klovićevim dvorima te trodnevnom putovanju u južnu Hrvatsku i Boku Kotorsku.

Godine 2005. Društvo je organiziralo stručnu ekskurziju u Toskanu i Turopolje. U Leobenu pogledali smo izložbu meksičke kulture u pretkolumbovsko doba. Iz godine 2006. spomenut ćemo dvije predstave u HNK-u, Verdijevu operu »Nabucco« i baletnu predstavu »Trnoružica« i dva izleta u južnu Italiju i Siciliju te Liechtenstein i Bavarsku. U Hrvatskoj posjetili smo Nacionalni park Risnjak. Godina 2007. ostala nam je u sjećanju po izložbi »Dadoh zlato za željezo-Hrvatska u Prvom svjetskom ratu: 1914.-1918.« i po mjuziklu »Briljantin« prikazanom u Zagrebačkom gradskom kazalištu Komedija. Članovi Društva bili su i na izletima u Prekomurju u Sloveniji i Međimurju u Hrvatskoj te na desetodnevnom putovanju u zapadnoj i južnoj Grčkoj. U godini 2008. spomenut ćemo izložbu »Dominikanci u Hrvatskoj« postavljenu u Zagrebu, izložbu u Beču posvećenu egipatskim faraonima iz 14. st. pr. Kr., trodnevni izlet u sjevernu Italiju i jednodnevni izlet u Sisak i okolicu.

Velik broj predavanja za članove Društva organiziran je i tijekom drugog desetljeća rada

Društva. Godine 1999. povodom 180. godišnjice rođenja Sidonije Rubido-Erdödy predavanje su održali naši članovi, profesor Ivan Peklić i mr. sc. Zdenko Balog. Profesorica dr. sc. Mira Kolar 2002. godine u Križevcima održala je predavanje o Društvu »Pinta«. U Velikoj vijećnici Gradskog poglavarstva Križevci godine 2004. profesor dr. sc. Ljudevit Plačko održao je predavanje o ulozi križevačkog župnika Ivana Josipovića u vrijeme ujedinjenja Gornjega i Donjega grada u Križevce. Članica društva mr. sc. Lana Okroša-Rožić 2007. godine u Križevcima održala je predavanje o arheološkom istraživanju na Starom gradu Veliki Kalnik. Sredinom 2006. godine profesorica sc. dr. Mira Kolar održala je predavanje u Križevcima o vezama Stjepana Radića s tim gradom.

Na kraju ćemo spomenuti da je Gradsko poglavarstvo Križevci u povodu Dana grada 24. travnja 2005. godine dodijelilo Povijesnom društvu Križevci pismeno priznanje zbog promicanja povijesne i kulturne baštine križevačkoga kraja.